

- Т** Теорія і практика сучасної логопедії: Зб. наук. праць / За ред. В. І. Бондаря – К.: Актуальна освіта, 2004–2007. – Вип. 1–4.
- Лп** Трошин О. В. Логопсихология: Учебное пособие / О. В. Трошин, Е. В. Жулина. – М.: ТЦ Сфера, 2005. – 256 с.
- Х** Хватцев М. Е. Логопедия: Пособие для студентов пед. ин-тов и учителей спец. школ / М. Е. Хватцев. – М.: Гос. учебно-пед. изд-во Министерства просвещения РСФСР, 1959. – 476 с.

ПРОСПЕКТ СЛОВНИКА КОРПУСНОЇ ЛІНГВІСТИКИ

© Ніна Лозова, 2008

Інститут української мови НАН України (Київ)

УДК 811.161.2'374

У статті наведено засади створення першого в Україні словника термінології корпусної лінгвістики. Викладено принципи формування реєстру, способи подання ремарок, граматичних та семантичних характеристик у словнику.

За останні десятиліття створено національні універсальні корпуси текстів для написання на основі таких корпусів словників і граматик національних мов. Сьогодні текстові корпуси вже існують для багатьох мов. Тенденція побудови корпусів текстів природних мов привела до виникнення напряму корпусної лінгвістики.

Корпусна лінгвістика сьогодні активно розвивається фактично в усіх національних мовознавчих науках. Уведення до лінгвоукраїністики нового напряму і робота над створенням Національного корпусу української мови викликали потребу в створенні „Словника корпусної лінгвістики», який ставить перед собою завдання дати визначення термінів і номенів, уведених в обіг цією дисципліною.

Словник розрахований на фахівців у галузі корпусної лінгвістики, студентів і всіх, хто цікавиться корпусною лінгвістикою.

Основу реєстру становлять терміни і номени корпусної лінгвістики. Крім того – деякі терміни загальнонаукового використання та терміни з інформатики та обчислювальної техніки і окремі загальноповживані слова. Реєстр словника плануємо добирати зі спеціальної літератури, присвяченої дослідженням з корпусної лінгвістики.

За правописну норму використано четверте видання „Українського правопису» (К., 1993).

Реєстрові одиниці в Словнику розміщено за алфавітом. Якщо термін складається з кількох слів, вони всі виносяться в реєстр (напр., **ШТУЧНА МОВА; ЕЛЕКТРОННИЙ ЗАГОЛОВОК ТЕКСТУ; ЕЛЕКТРОННИЙ ЗАГОЛОВОК КОРПУСУ**). До реєстру вводимо й ініціальні абrevіатури та складноскорочені слова.

Словникова стаття складається з реєстрового слова, його відповідника англійською мовою (якщо можливо), граматичної характеристики, тлумачення.

Тлумачення здійснюємо у два способи: підведенням позначуваного поняття під найближче родове поняття із зазначенням його диференційних рис (**ТЕГ** (tag), а, ч. Інформація, яку додаємо до одиниці мови) та шляхом відсилання до синоніма (**МАРКЕР**, а, ч. Те саме, що **тег**).

Похідні від реєстрового слова подаються за принципом гніздового розташування, якщо вони не мають додаткового семантичного або стилістичного компонента (при іменнику подаємо прикметник і похідний іменник, при прикметникові – прислівник та іменник, при дієслові – пасивну форму дієслова, дієприкметник, віддієслівний іменник і прикметник, утворений від цього іменника). Такі похідні наводимо після двох скісних ліній:

РЕПРЕЗЕНТАТИВНИЙ, на, не. ... // **репрезентативність**, ності, ж.;

КОДУВАТИ, ую, уєш, *недок. і док, що* ... // **кодування**, я, с.

Якщо реєстрове слово має синонім, то його подаємо після тлумачення через крапку з комою:

ЛІНГВІСТИЧНЕ АНОТУВАННЯ, я, с. Процес додавання лінгвістичної інформації до одиниці мови; лінгвістичне маркування.

Синонімічний термін наводимо на своєму місці за алфавітом з посиланням на термін, який тлумачимо, за формулою **Те саме, що:**

ЛІНГВІСТИЧНЕ МАРКУВАННЯ, я, с. Те саме, що **лінгвістичне анотування**.

ТЕГ (tag), а, ч. Інформація, яку додано до одиниці мови.

МАРКЕР, а, ч. Те саме, що **тег**.

Якщо в реєстрового слова є близьке за значенням слово, його подаємо наприкінці всієї статті після крапки напівжирним прямим шрифтом у вигляді формули **Див. ще** прямим світлим шрифтом:

МАШИНОЧИТАНИЙ, на, не. ... Див. ще **розмічений**.

Якщо термін має кілька значень, то їх позначаємо з абзацу арабськими цифрами з крапкою напівжирним прямим шрифтом:

ТІЛО (body), а, с. **1.** *інф.* Внутрішня частина інформаційного об'єкта, що містить повідомлення або опис певної дії. *Т. циклу; Т. процедури.*

2. Те саме, що **кóрпус**.

Іменник подаємо у формі називного відмінка однини великими літерами напівжирним шрифтом. Після слова ставимо кому і закінчення родового відмінка однини, починаючи з останньої незмінної літери (якщо іменник уживається лише в множині, після нього вказуємо закінчення родового множини). За традицією останню незмінну літеру не наводимо для іменників II відміни чоловічого роду однини. Потім через кому курсивом зазначаємо рід іменника – *ч.*, *ж.* або *с.* (для множинних ставиться позначка *мн.*):

ЗБАЛАНСОВАНИСТЬ, ності, *ж.*;

ДАЇНІ (data), них, *мн.*, *інф.*

Коли окреме слово або окреме значення вживається переважно в однині або множині, після граматичної характеристики або цифри з номером значення вказуємо *перев. одн.* або *перев. мн.* курсивом. Якщо реєстрове слово не має множини, після нього вказуємо *мн. немає* курсивом. Коли окреме значення вживається тільки в однині або множині, після граматичної характеристики або цифри з номером значення вказуємо *тільки одн.* або *тільки мн.* курсивом.

Реєстрове слово – прикметник подаємо великими літерами напівжирним шрифтом у формі однини чоловічого роду, зазначивши закінчення називного відмінка жіночого та середнього роду через кому прямим світлим шрифтом, починаючи з останньої незмінної літери:

РОЗМІЧЕНИЙ, на, не.

Так само подаємо і дієприкметник.

Реєстрове слово – дієслово наводиться великими літерами напівжирним шрифтом у формі інфінітива. При ньому через кому подаємо прямим світлим шрифтом закінчення форм першої та другої особи теперішнього (для дієслів недоконаного) або простого майбутнього (для доконаного виду) часу:

ДУБЛЮВАТИ, юю, юєш, *недок.*, *що*.

Якщо в особових дієсловах форма 1 особи не вживається, зазначаємо *1 ос. немає* курсивом. Якщо вживається лише 3 особа, зазначаємо *тільки 3 ос.* курсивом.

У дієсловах співвідносних видів реєстровим виступає недоконаний. При ньому після граматичних характеристик і крапки з комою великими літерами напівжирним шрифтом наводиться доконаний вид з тими самими граматичними характеристиками, що й недоконаний. У разі, якщо дієслово вживається як у недоконаному, так і доконаному виді (двовидове), у граматичній характеристиці пишемо *недок і док.* курсивом:

ТЕГУВАТИ, ую, уєш, *недок. і док.*, *що*.

При дієслові після вказівки на вид подаємо його синтаксичні зв'язки – особливості керування – курсивом через дефіс (напр., *кого-що* або, якщо дієслово може керувати лише назвою неістоти – *що*): **КОДУВАТИ**, ую, уєш, *недок. і док, що*.

Дієслово, що не передбачає додатка, маркуємо *кого-що і без дод. або чим і без дод.* тощо.

Префіксальне дієслово співвідносного виду може тлумачитися через форму **Док. до** прямим світлим шрифтом:

ПРОДУБЛЮВАТИ, юю, юєш. Док. до **дублювати**.

Після граматичних характеристик ставимо крапку, що відділяє їх від тлумачення.

Ці самі граматичні характеристики зазначаємо біля похідних, поданих після скісних напівжирним шрифтом малими буквами.

Якщо граматична характеристика значення відрізняється від загальної для слова, вона подається при значенні після арабської цифри з крапкою, що вказує на номер значення.

За необхідності при тлумаченні після крапки даємо короткі словосполучення через кому курсивом:

КОРПУС, у, ч., *корп.* Структуроване зібрання машиночитаних текстів певної природної мови. *К. даних; Ілюстративний к.*

Коли форма слова в словосполученні зберігає форму реєстрового слова, воно подається скорочено – перша літера з крапкою. У випадку, коли форма слова не збігається з реєстровою, подаємо першу літеру і закінчення, починаючи з останньої незмінної через дефіс:

ОБЧІСЛЮВАЛЬНИЙ, на, не. ... *О-на техніка.*

Фонетичні та морфологічні варіанти слів подаємо в одній статті через кому з великої літери напівжирним шрифтом:

ТЕГ, ТЕГ.

Відповідник англійською мовою наводимо безпосередньо після реєстрового слова в дужках світлим шрифтом:

ДАНИ (data), них, *мн., інф.* Інформація, подана у вигляді, придатному для обробки автоматичними засобами за можливою участі людини.

Функціонально-стильова характеристика за допомогою ремарок вказує на приналежність слова до певної галузі знань. Так, для загальнонаукових термінів і номенів ремарок не подаємо. Якщо слово належить до лексики певної галузі інформатики або лише корпусної лінгвістики, подаємо відповідну ремарку курсивом після граматичної характеристики через кому (список ремарок наводимо наприкінці проспекту):

АЛФАВІТ, у, ч. 1. *лінгв.* Сукупність літер, прийнятих у писемності якої-небудь мови і розміщених у певному усталеному порядку.

2. *інф.* Сукупність символів, які використовують у системі кодування.

Реєстрові слова подаємо з наголосом.

Реєстрові слова подаємо великими літерами напівжирним шрифтом; тлумачення – прямим шрифтом, граматичні та стилістичні ремарки, словосполучення при статті і *див.* – курсивом.

Словник складається з передмови, списку скорочень та власне словника.

СПИСОК СКОРОЧЕНЬ

див. – дивися	незм. – незмінне
дод. – додаток	одн. – одна
док. – доконаний вид	ос. – особа
ж. – жіночий рід	перев. – переважно
інф. – інформатика	с. – середній рід
комп. – комп'ютерна лінгвістика	скор. – скорочений, скорочено
корп. – корпусна лінгвістика	сл. – слово
лінгв. – лінгвістика	т. зв. – так званий
лог. – логіка	ужив. – уживається, уживатися
мат. – математика	у т. ч. – у тому числі
мн. – множина	фіз. – фізика
невідм. – невідмінюване	ч. – чоловічий рід
недок. – недоконаний вид	

ОЦІННИЙ КОМПОНЕНТ У НОМІНАЦІЯХ ОСІБ НА МАТЕРІАЛІ «ЩОДЕННИКІВ» СЕРГІЯ ЄФРЕМОВА

© **Наталія Мазур, 2008**

Національний аграрний університет (Київ)
УДК 811.1:81'42

У статті на матеріалі «Щоденників» С. Єфремова розглянуто оцінні номінації осіб, відзначено негативно-оцінні характеристики, наведено контексти реалізації лексичної семантики, здійснено класифікацію негативно-оцінних характеристик людей за вдачею, мораллю, інтелектом, соціальною поведінкою, емотивним ставленням автора.